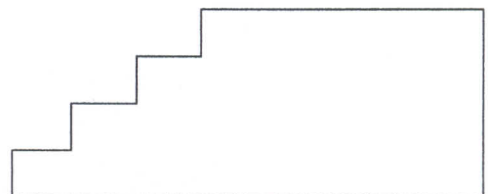

DEPOPULACIJA HRVATSKE

Uz temu

Predstavljajući u veljači 1992. godine knjigu "Depopulacija u Hrvatskoj: korijeni, stanje, izgledi", obratio sam se, kao autor, nazočnima kratkim govorom. Između ostalog rekao sam sljedeće: "Rukopis sam završio koncem lipnja 1990. godine, tako da su zadnji podatci, koji su korišteni u analizi, oni iz 1981. godine. Međutim, prethodni rezultati popisa 1991. govore da se nepovoljna tendencija populacijskog pražnjenja velikog dijela Hrvatske nastavlja nesmanjenom snagom. Dakle, dolazi vrijeme jačanja demografskih lomova. To, slikovito rečeno, znači da bi možebitno sljedeće izdanje ove knjige (recimo, za deset godina) moralo imati naslov 'Depopulacija Hrvatske', a ne kao sada 'Depopulacija u Hrvatskoj'. Naime, za sada proces depopulacije nije zahvatio ukupno stanovništvo (iz popisa u popis bilježimo skroman i sve manji porast), ali će se to uskoro dogoditi nastave li se sadašnje demografske prilike. Kad kažem sadašnje, mislim na one 'normalne', kao vrlo niski prirodni priraštaj uvjetovan vrlo slabim natalitetom, nepovoljnom vanjskomigracijskom bilancom, erodiranom dobnom strukturom. Međutim, na djelu je i 'nenormalni', tzv. vanjski, demografski čimbenik, za koji, pišući ovaj rad, nisam mogao ni sanjati da će se pojaviti kao značajna odredbenica naše svakodnevice i budućnosti. Riječ je, dakako, o ratu koji, posve izvjesno, ubrzava ionako vrlo nepovoljne demografske procese u našoj zemlji. Pučki rečeno, rat je došao kao sol na otvorenu demografsku ranu Hrvatske".

Novih izdanja spomenute knjige nije bilo. U međuvremenu je u Hrvatskoj došlo do pogoršanja demografskih prilika i procesa, baš kako sam i najavio u svom ondašnjem nastupu. No to ne znači da sam nadareni vidovnjak, nego je jednostavno potvrđena stara istina da se glavnina demografskih procesa odvija vrlo predvidivo. Kada sam razmišljao o koncepciji tematskoga bloka posvećenoga hrvatskoj demografskoj problematici, zaključio sam da bi ovaj posebni broj Društvenih istraživanja mogao predstavljati "novo izdanje" knjige o depopulaciji; naslov "Depopulacija Hrvatske" nametnuo se, dakle, kao neupitan izbor.

Pred čitateljem je šest tekstova koji razmatraju problem depopulacije. Da je to glavni demografski proces u Hrvatskoj, potvrđuje prvi rad, koji razmatra i glavne podtipove depopulacije: opću, generacijsku i prirodnu. Drugi rad obrađuje problem definiranja ukupnoga broja stanovnika; prvi put u našoj stručnoj literaturi analizira se kretanje broja rezidencijalnoga (boravećeg) stanovništva Hrvatske. Pokazalo se da je velik gubitak rezidencijalnoga stanovništva, posebice tijekom 1960-ih, uvelike utjecao na depopulaciju potkraj 20. stoljeća. Treći rad utvrđuje razmjerno velik utjecaj zapošljavanja u inozemstvu na ubrzanje depopulacije, i to s diferenciranim značajkama glede seoskih i gradskih naselja. Četvrti rad razmatra depopulaciju kao posljedicu disparitetnoga regionalnog razvoja Hrvatske (na razini županija). U petom radu prvi se put bilanciraju demografski gubitci tijekom Domovinskog rata te se upozorava na njihovu ulogu u produbljenju depopulacijskih procesa. Šesti rad pruža odgovor na pitanje: kamo ide Hrvatska? Predočuje buduće kretanje broja stanovnika Hrvatske, tj. projekciju do 2031. godine, a upozorava i na promjene u nekim funkcionalnim dobno-spolnim skupinama.

Pređoćeni radovi nedvojbeno pridonose znanstvenoj spoznaji razmatrane teme, a nadam se da će potaknuti istraživaće i na dublje proućavanje demografskoga razvoja Hrvatske, posebice onih tematskih područja koja do sada nisu bila odgovarajuće pokrivena. Kao urednik ovoga tematskog sveska izražavam zahvalnost autorima i suradnicima.

Ivo Nejašmić